

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 29 marca 2017 roku

ZSS.422.16.2017.JW

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy i Polityki
Społecznej**

na skutek analizy spraw wpływających do Rzecznika Praw Dziecka i wniosków rodziców o interwencję Rzecznika, pragnę zwrócić uwagę Pani Minister na problematykę związaną z ustaleniem dochodu rodziny w związku z ubieganiem się o świadczenia rodzinne.

O przyznaniu świadczeń rodzinnych decydować ma rzeczywisty dochód rodziny. Mechanizmem, który służy urealnieniu wysokości dochodu rodziny na dzień ubiegania się o prawo do świadczenia w stosunku do dochodów uzyskanych w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy w związku ze zmianą sytuacji finansowej, jest instytucja uzyskania albo utraty dochodu. Ustawodawca w art. 3 pkt 23 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1518, z późn. zm.), zwanej dalej „u.s.r.” enumeratywnie określił sytuacje obligujące organ do uwzględnienia utraty dochodu stanowiąc, iż jest to *„utrata dochodu spowodowana: a) uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego, b) utratą prawa do zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych, c) utratą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, d) utratą zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a także emerytury lub renty, renty rodzinnej lub renty socjalnej, e) (uchylona), f) wyrejestrowaniem pozarolniczej działalności gospodarczej lub zawieszeniem jej wykonywania w rozumieniu art. 14a ust. 1d ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 584, z późn. zm.), g) (uchylona), h) utratą zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego lub zasiłku macierzyńskiego, przysługujących po utracie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, i) utratą zasądzonych świadczeń alimentacyjnych w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej do tych świadczeń lub utratą świadczeń pieniężnych*

27 lat Konwencji
o Prawach Dziecka

wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej do świadczeń alimentacyjnych; j) utratą świadczenia rodzicielskiego, k) utratą zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników, l) utratą stypendium doktoranckiego określonego w art. 200 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym".

Zdarzenia niewymienione *expressis verbis* w art. 3 pkt 23 u.ś.r. nie uprawniają do obniżenia dochodu przyjmowanego jako podstawę ustaleń w postępowaniu o świadczenia, wyliczenie to bowiem ma charakter listy pozytywnie enumeratywnej. Organy właściwe do ustalenia prawa do świadczeń są więc uprawnione i zobowiązane na podstawie tego przepisu do uznania jako utratę dochodu zaistnienie któregośkolwiek z wymienionych tam zdarzeń, ale nie mają możliwości uznania za utratę dochodu w rozumieniu przepisów u.ś.r., utraty dochodu spowodowanej innymi zdarzeniami, niż wymienione we wskazanym przepisie.

Przywołany katalog nie obejmuje przypadku utraty stypendium o charakterze socjalnym określonego w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, z późn. zm.). Kwoty stypendium o charakterze socjalnym nie można uwzględnić jako dochodu utraconego przy wyliczeniu dochodu rodziny. Wiele spraw kierowanych do Rzecznika dotyczy właśnie sytuacji gdzie powodem odmowy ustalenia prawa do świadczeń jest przekroczenie kryterium dochodowego z uwagi na pobieranie w roku bazowym przez członka rodziny stypendium socjalnego, który w dacie ustalania prawa do świadczeń już go nie otrzymuje.

Z uwagi na jednolity katalog dochodu utraconego zawarty w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. poz. 1579 z późn. zm.) oraz ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2008 r. poz. 850 z późn. zm.) problem ten uaktualnia się również w toku ustalania prawa do świadczenia wychowawczego i świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

Za szczególnie jaskrawy przykład obrazujący ważność podniesionej tematyki może posłużyć sprawa ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko w bieżącym okresie świadczeniowym, dla którego rokiem kalendarzowym, z którego dochody stanowią podstawę ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego, jest rok

kalendarzowy 2014¹. Osiągane w roku bazowym przez członków rodziny (wówczas studentów) stypendium socjalne podlega uwzględnieniu przy ustalaniu dochodów członków rodziny chociaż na rzeczywiste dochody w dacie ustalenia prawa do świadczeń (2016 r.) składała się kwota już tylko wynagrodzenia za pracę. Wprawdzie w przypadku ustalania prawa do świadczenia wychowawczego na bieżący okres świadczeniowy prawo do świadczenia ustala się z uwzględnieniem określonych ustawą przepisów o utracie i uzyskaniu dochodu, to jednak obowiązujące regulacje nie pozwalają na skorygowanie dochodu o utracone stypendium socjalne.

Zdaniem Rzecznika brak jest racjonalnego uzasadnienia dla odmiennego traktowania utraty dochodu spowodowanej utratą chociażby prawa do zasiłku lub stypendium dla bezrobotnych a utratą stypendium o charakterze socjalnym. Nie można bowiem tracić z pola widzenia, iż mechanizm utraty i uzyskania dochodu ma służyć temu, aby prawo do świadczeń było ustalane w oparciu o jak najbardziej aktualny dochód danej rodziny, z uwzględnieniem zmian w sytuacji materialnej członków rodziny.

Wobec powyższego, mając na względzie dobro dzieci, powołując się na upoważnienie Rzecznika Praw Dziecka do podejmowania działań w interesie dzieci określone przepisami art. 3, 10a i 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.) zwracam się do Pani Minister o wnikliwą analizę przedstawionej problematyki oraz rozważenie możliwości wprowadzenia odpowiednich zmian legislacyjnych do ww. ustaw umożliwiających najpełniej uwzględnić rzeczywiste dochody osiągnięte przez członków rodziny ubiegających się o świadczenia.

→ wyrażenie zgodności
Marek Piątek

---

¹ ZSS.441.350.2017.JW